

JOSIP WEISSGERBER, OSNOVNI ZAKON SVEMIRA

(*Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb, 1972. Str. 240*)

Jakov Mamić

»Ovim razmatranjima želimo pokazati da je zakon ljubavi upisan u sva tkiva svemira i prirode te da snažnim zahtjevom govori i našem srcu. Kad se opiremo tom zakonu, ne samo da svom životu oduzimamo konačnu vrijednost nego ne spadamo više ni u ovaj svemir, ni u carstvo živih bića. Tako svi putovi, bilo oni fizike, bilo kemije, bilo studij biologije vode k Evanđelju« (str. 9).

»Poglavlja ove knjige odskočna su daska za daljnje produblјivanje ove nasdave suvremene teme: ne bi li se vođe današnjice, intelektualci, opet približili kršćanstvu, od kojeg ih je udaljio samo nesporazum između jednostrano shvaćenog kršćanstva i preusko shvaćene pozitivne znanosti« (str. 9).

Osnovni zakon svemira — ljubav ili poziv na otvorenost — promatran je kroz tri sfere svemira: neživu materiju i biosferu koju dijelimo na nižu i višu. U nižu spadaju flora i fauna, a u višu čovjek, uklopljen u novoj ekonomiji spasenja u zajedništvo svemira, Crkve i Krista. Odmah na početku uočavamo činjenicu kako sve stvari i bića postaju manje vrijednima kada se zatvore u sebe. Otvorenost je osnovni preduvjet viših spojeva, vrsta i napretka uopće.

Ta činjenica vodi čovjeka na razmišljanje i promatranje svemira i svega što u njemu djeluje. Postavljamo si pitanje o smislu i besmislu, o svrsi naše opstojnosti, o tome da li će ovaj naš svijet ostati kolijevkom života ili će postati pustoš i groblje koje krije gomile zdrobljenih života. Ima li išta u svijetu što ne bi bilo prolazno ili je, opet, sve vječno?

U toj masi pitanja potrebno je naći put. Da bi nam se otvorili široki horizonti mogućnosti i da bi naša nada imala svoj potporanj, potrebno je poći od osnovnoga, što je u određenom smislu i konačno: uvjeriti se »kako zakon prolaznosti nije osnovni zakon svemira... Svome životu treba da udarimo pečat *perpetuum mobile* ili, još bolje, samo *perpetuum* — neprestano, ne prolazno, vječno« (str. 14).

Nakon toga autor ukratko izlaže kako se osnovni zakon svemira shvaćao tijekom ljudske povijesti, počevši od starih poštenih Grka do naše suvremene misli i znanosti.

Dolazimo do spoznaje kako je evolucija u najdublјim svojim temeljima djelo kršćanstva. To nas razveseljuje. No, istodobno smo zbunjeni činjenicom »... da je najljepša zamisao povijesti — evolucija — najprije ostala bez svoga temelja, Boga, i da su predstavnici najrazvijenije civilizacije okrenuli leđa onome koji jedini može ostvariti uspon evolucije« (str. 18).

Što se tiče procesa »otvorenosti-ljubavi« u neživoj tvari, autor nam je uspio dočarati Boga u sličnom djeliću malenog hilona. Osvrćući se na djelo njemačkog franjeva O. Betrama Schulera: *Die Materie als lebende Kraft*, u kojem Schuler obrađuje i shvaća materiju »iskonski dinamičnom« (što je ujedno poimanje materije i od strane marksista), naš mu autor zamjera na ozbilјnim naučnim propustima koje kao fizičar nije uzeo u obzir (npr. »faktor smjera«) i na zanemarenim aspektima u njegovoj koncepciji kozmosa (npr. aspekt struktura). Na istom mjestu autor naglašava kako su i strukture kao i gibanje izvana unesene u materiju i da joj nisu nužne.

Na osnovu »čudes« koja se događaju u materiji, počevši od najsitnijih čestica i sljedeći njihovo djelovanje, uočavamo kako proizvodnost nečega trećega ne može doći ako se dvojnost — zatvorenost ne pretvori u trojnost — otvorenost. Tako se omogućava viša struktura. To vrijedi ne samo za elementarne procese u materiji, nego i za čovjeka, brak, i širi oblik društva.

Počevši, dakle, od najsitnije stvari, proces »otvorene ljubavi« nastavlja se kroz biosferu. Uočavamo kako jednostavno postaje složenim, kako sve teži prema humanizaciji i spiritualizaciji, prema sve većem okupljanju oko čovjeka, da bi napokon sve zajedno s čovjekom, silom svoje unutarnje snage, jer »zakon otvorene ljubavi zapisan je već u hilonima«, konvergiralo Kristu, evanđeoskoj Omega Životu.

Moram pozdraviti ostvarenje ovoga velikog djela u našoj pokoncilskoj duhovnosti. Na jedan veoma pristupačan način ponudena nam je hrana umu i srcu — vjeri. U njoj je nazočna misao poštenog Grka i Židova, Aristotela i Pavla, Darwina i Teilharda de Cherdina. Ipak, ono što me se posebno dojmilo to je činjenica kako je Bog golem u svojim »malim« djelima.

Što se tiče gledišta Teilharda de Chardina, vjerujem da je potrebna velika stalожenost uma da bi se moglo razlučiti znanstveno od poetičnoga, kako u znanosti tako i u njegovoj teologiji.

NOVI PRIJEVODI PAULA CLAUDELA

Veljko Vučetić

Posljednjih nekoliko godina u nas su se u Hrvatskoj pojavili novi prijevodi Paula Claudela: *Kantata za tri glasa* — u prijevodu Zvonimira Mrkonjića, u izdanju Matice hrvatske iz Splita i dvije drame: *Navještenje i Razdioba podneva* u prijevodu Janjka Marinkovića, Petra Selema i Daše Bradačića, a u izdanju Hrvatskog književnog društva Sv. Cirila i Metoda. Budući da se ne možemo pohvaliti drugim većim prijevodiima iz Claudelova opusa, vrijedno je kazati nekoliko riječi o ovim izdanjima. Obje drame doživjele su svoje praižvedbe u Zagrebu i za njih je pakazano znatno zanimanje.

U *Razdiobi podneva*, pojavljuju se samo četiri osobe: Yse, Amalric, De Ciz i Mesa. Na brodu koji plovi Indijskim oceanom za Kinu susreću se glavni junaci, tri muškarca i jedna žena. Ljubavna tragedija je na vidiku. Sva trojica se lome za njom i ona se predaje vihoru strasti koja je mori do ponora i bezdna. To nije pitanje samo ljubavnog para, već pitanje ljudske sudbine i ljudske egzistencije uopće. Povijest pada i grijeha je pred nama u veličanstvenim reminiscencijama Paula Claudela. Sve osobe ove drame osjećaju neodoljivost strasti koja ih lomi s jecajima i osjećajem beskonačnosti u kojoj treba da vlada neka harmonija koju oni, eto, silom prilika, barem se tako čini, lome i narušavaju.

Paul Claudel je znao i umio da iz jednostavne ljubavne drame postavi pitanje božanskog reda, pitanje beskonačne harmonije koja se odsijeva u zvjezdanom nebu i u podnevu kao razdiobi svjetlosnih snaga, koja se tako jasno ocrtava i u ljudskoj sudbini.

U ljudskoj se duši odvija borba i rijedak je onaj čovjek koji nije osjetio posljedice te borbe. Tako i glavni junaci ove drame trgaju se i lome kao valovi na pučini dok i u njima ne ponikne dobra i blaga riječ božanske nade. — Evo što glavni junak Mesa izriče: »Za vas se barem znade tko ste i s kim imate posla. Ali, zamislite da je netko u vama Zauvijek; i da se u sebi treba trpjeti nekog drugog. On živi, ja živim; on misli i u svom srcu ja mjerim